

évben Franciaországban, 1900. és 1919. évben Németországban megfigyelték,¹ holott nálunk tudtommal ezt még nem figyelték meg.

(A növényteni szakosztály 1922. október 11.-én tartott üléséből.)

Moesz Gusztáv: A tölgy magyarországi lisztharmatja.

Mágoocsy-Dietz S. 1922. szept. havában, Budapesten, a Kis Hárshegy alján a molyhos tölgy levelén megtalálta a tölgy lisztharmatjának peritheciumát. A bőven gyűjtött anyagot átadta a „Flora Hungarica exsiccata“ részére. A M. N. Múzeum növényteni osztálya sietett ennek az értékes és feltűnő gombának kiadásával és nekem jutott az a feladat, hogy az anyagot kiadás előtt átvizsgáljam és schedáját megszerkesszem.

Már Mágoocsy-Dietz S. is megállapította, hogy ezek a peritheciumok azonosak azzal a *Microsphaera*-al, amelyet régebben Amerikában és ujabban Franciaországban és Németországban megtaláltak; utóbbi két országban csak igen gyéren. Neger *Microsphaera alni* (Wallr.) Winter var. illetőleg *forma quercina* Neger-nek nevezte a gombát. Így nevezte Mágoocsy-Dietz S. is. Ugyanabban az időben megtalálta a peritheciumot Varga Ferenc Aszódon, a kocsányos tölgyön, Scherffel Aladár Gödöllőn, magam Budapesten, a Zugligetben, a molyhos tölgyön ☞ Fehér Dániel közlése szerint (Erd. Lapok. LXII. 1923. 71—72. old.) Balás Emil m. kir. főerdőmérnök Tatán, a cser levelén. Egy évvel később, 1923. szept. 7.-én megtaláltam a peritheciumot Székesfehérvár mellett, az Iszka hegyen, molyhos tölgyön; szept. végén Temesrékás mellett, gróf Ambrózy Lajos határmajori parkjában a kocsányos tölgyön és okt. közepén Budapesten, a Kamara-erdőben, molyhos tölgyön.

A gödöllői és tatai gombát nem láttam Mágoocsy-Dietz S. és Varga F. gyűjtését azonban alkalmam volt behatóbban megvizsgálni és vizsgálatom eredményét a következőkben közlöm.

A morfológiai jellemvonások a gombát kétségtelenül

¹ Gerhardt K. Über das Auftreten der Schlauchfrüchtem von *Oidium Tuckeri* am Weinstock. Ber. d. deutsch. bot. Gesellschaft Bd. XXXVIII. 1920. p. 156—58.

a *Microsphaera alni* (Wallr.) Winter körébe utalják. *Microsphaera alni*-nak azonban még sem nevezhető, mert Noffray és Neger szerint az *Alnus Microsphaera*-ja nem fertőzi meg a *Quercus* levelét.

Amerikában a tölgy lisztharmatjának több neve van, úgymint: *M. quercina* (Schwein.) Burr.; *M. densissima* (Schwein.) Cooke et Peck; *M. abbreviata* Peck; *M. extensa* Cooke et Peck és *M. calocladophora* Atk.

Griffon és Maublanc a Franciaországban talált tölgylisztharmatot *M. alphitoides*-nek nevezték, sőt Passerini Parmaban talált lisztharmatját is megkülönböztették nemcsak a francia, hanem az amerikai lisztharmattól is, bár új nevet nem adtak neki.

Kérdés, hogy mindezek közül a nevek közül melyik alkalmazható a magyarországi tölgyek lisztharmatjára?

A *M. extensa* Cooke et Peck név csak azt a tölgylisztharmatot illeti, amelynek függelékei jelentékenyebben — (2^{1/2}—6-szor) — hosszabbak a perithecium átmérőjénél.

A *M. calocladophora* Atk. név csak arra a fajra illik, amelynek függelékei nem ágaznak el azonnal villásan, hanem a függelék nyele tengelyként folytatódik az elágazás koronájában. Ilyen elágazást mutatott a M. N. Múzeum egyik amerikai tölgylisztharmatja is. Az elágazásnak ezt a módját annvira feltűnőnek és jellegzetesnek tartom, hogy az ilyen függeléket viselő tölgylisztharmatnak külön névvel való megkülönböztetése indokoltnak mutatkozik.

Prioritás szempontjából első sorban a *M. quercina* (Schwein.) Burr. és a *M. densissima* (Schwein.) Cooke et Peck nevek jöhetnek szóba. Azonban már Griffon és Maublanc¹ is kijelentették, hogy a *M. quercina* voltaképpen a tölgyfán élő összes amerikai *Microsphaera*-knak a gyűjtő neve, tehát magában foglalja a *M. extensa*-t és a *M. calocladophora*-t is. A *M. densissima* pedig egy rendellenes alakot jelez, melyet Ellis és Everhart² a *M. calocladophora*-rával azonosít.

A *M. alphitoides* Griff. et Maubl. nevet feleslegesnek tartom. Éppen Griffon és Maublanc tüzetes és alapos vizsgálatai és ábrái tanúsítják legjobban, hogy a franciaországi (Arnaud et Foëx) gombának azonosnak kell lennie az amerikai *M. abbreviata*-val és a Passerini olaszországi gombájával. A most megvizsgált magyarországi tölgyliszt-

¹ Bull. Soc. Myc. France, XXVIII. (1912). p. 94. Note 1.

² Ellis and Everhart: The North American Pyrenomycetes, (1892.)

harmat morfológiai sajátosságai eltüntették még azt a kis különbséget is, amit esetleg fel lehetett volna tételezni a különböző helyről származó alakok között. Griffon és Maublanc nagy fontosságot tulajdonítottak a függelékek elágazásában található csekély eltéréseknek. Ez az eltérés — amelyet különben alig lehet érzékelhetően leírni — valójában nincs meg, mert gazdag anyag vizsgálata közben egy és ugyanazon helyről való anyagban az elágazás formáinak a legnagyobb változatosságát lehet megtalálni. Alkalmam volt Passerini tölgylisztharmatjának peritheciumait is több példányon megvizsgálni.¹ Ezek függelékein az elágazások éppen olyan változatosak, akár a magyarországi gombákon, és ugyanazokat a formákat mutatják.

Az amerikai *M. abbreviata* részletes leírását Arnaud és Foëx², továbbá Griffon és Maublanc³ dolgozataiból és ábráiból ismerem. Ezekből is csak azt a meggyőződést nyertem, hogy a pármái (Passerini 1875), a francia (Arnaud-Foëx 1912), a budapesti (Mágoocsy-Dietz S. — Moesz 1922), az aszódi (Varga F., 1922), és az Iszka-hegyi (Moesz 1923), tölgylisztharmatnak azonosnak kell lennie az amerikai *M. abbreviata*-val. Utóbbi névnek megvan az a nagy előnye is, hogy már legelső leírása is felismerhetővé teszi a szóban levő gombát és lehetetlenné teszi az összevetést akár a *M. extensával*, akár a *M. calocladophorával*.

Könnyebb áttekinthetőség kedvéért a különböző tölgylisztharmat féléket így csoportosíthatjuk:

1. a) A függelék 2¹/₂—6-szor hosszabb a perithecium átmérőjénél *M. extensa* Cooke et Peck.
1. b) A függelék rövidebb 2.
2. a) A függelék nyele az elágazás koronájában is tengelyként folytatódik. *M. calocladophora*. Atk.
2. b) A függelék nyele nem folytatódik tengelyként, hanem már az elágazás kezdetén villásan kettéoszlik *M. abbreviata* Peck 1876.

Ugyancsak könnyebb áttekinthetés céljából közlöm a következő táblázatot, mely a különböző helyről származó tölgylisztharmat morfológiai tulajdonságairól nyújt tájékozást.

¹ A M. N. Múzeumban: Rabh. Fungi Eur. No. 2032. Calocladia penicillata Lév. Forma: quercus. Parmae: in sepibus horti public, rarissime. Novbr. 1875. G. Passerini.

² Arnaud et Foëx in Comptes rendues des séances de l'acad. d. sc. (1912). p. 124 et 1302.

³ Griffon et Maublanc in Bull. Soc. Myc. Fr. XXVIII. (1912). p. 88.

	M. abbrev. America	M. abbrev. Parma (Passerini)	M. abbrev. Gallia**)	M. abbrev. Gallia	M. abbrev. Eudapest (Mágocsy)	M. abbrev. Aszód (Varga)	M. abbrev. Iszka hegy	M. extensa America
Observatores	Griffon et Maublanc	Griffon et Maublanc	Mayor	Arnaud et Foëx	Moesz	Moesz	Moesz	Griffon et Maublanc
Dispositio perithecii in foliis	infra (alul)	infra et supra (alul és felül)	—	supra (felül)	potius supra (inkább felül)	supra (felül)	supra (felül)	supra (felül)
Diameter perithecii (<i>l</i>).	80—120 (140) plerumque 110	115—130 plerumque 120	75—80	100—150 plerumque: 130	98—130	100—130	114—130	110—140
Numerus appendicum	6—8*	12—20	10	15—40	10—24	plerumque 14	14—22	8—15
Longitudo appendicum (<i>l</i>).	100	brevis	brevis	tot, quam diam. pe- rithecii	81—137	65—100	80—163	4—6-ies lon- gior quam perithec.
Magnitudo ascorum (<i>l</i>).	60—70 long. 40—50 lat!	—	immaturus	60 long. 30 lat.	52—59 long. 33—43 lat.	50—60 long. 36—46 lat.	52—65 long. 29—33 lat.	—
Numerus sporarum	circa 6	5—6	"	1—4	1—3	1—4	4—6	4—8
Magnitudo sporarum (<i>l</i>).	23—30 long. 12—14 lat.	18—22 long. 10—12 lat.	"	22—30 long 12 lat.	23—30 long. 13—20 lat.	20—30 long. 12—16 lat.	23—29 long. 13—16 lat.	22—28 long. 12—16 lat.

*) Sec. Arnaud et Foëx numerus appendicum est 10—18 (plerumque 12—15).

***) Sec. Griffon et Maublanc perithecia haec Quercu a Viburno adveniabant, ideoque indicia haec incerta. (Griffon és Maublanc szerint ezek a peritheciumok Viburnumtól tévedtek tölgyre, ezért ezek az adatok megbízhatatlanok)

Végül közlöm a *M. abbreviata* synonymonjainak jegyzékét, a rájuk vonatkozó irodalommal:

Microsphaera abbreviata Peck

in Report 23 Stat. Mus. N.-York (1876) p. 64; Sacc. Syll. Fung. I. (1882) p. 11; Griffon et Maublanc in Bull. Soc. Myc. France XXVIII. (1912) p. 92.

Microsphaera alni (DC.) Winter apud Salmon A Monogr. of the Erysiphaceae (1900) p. 129 (partim). — *M. quercina* Burr. in Bull. Ill. State Lab. Nat. Hist. II. (1887) p. 424 (partim); Ellis et Everhart: The North American Pyrenomycetes (1892) p. 28 (partim); Arnaud et Foëx in Comptes rendues des séances de l'Acad. d. sc. (1912) p. 124 et 1302. — *M. quercina* Burr. var. *abbreviata* Atkins. in Journ. Elisha Mitch. Sc. VII. (1891) p. 73 — *M. alphitoides* Griffon et Maublanc in Bull. Soc. Myc. France XXVIII. (1912) p. 103 — *M. alni* (Wallr.) Winter var. (sive forma specialis) *quercina* Neger in Naturwiss. Zeitschr. f. Forst u. Landwirtsch. XIII. (1915) p. 1. et 5.

(A növényt. szakosztály 1923. május 9.-én tartott üléséből.)

Méhes Gyula: Hazánk tölgyfagubacsai.

Hazánk tölgyfagubacsainak ismeretéhez az első adatokat Margó Tivadar¹ szolgáltatja. Budapest környékéről a *Cynips*, *Andricus*, *Aphilothryx* nemen belül 9 fajt említ fel. A lelhelyek pontosan nincsenek megjelölve, a gyűjtött anyagról semmit nem tudunk.

Az első megbízható, értékes adatokat Paszlavszky József szolgáltatta. Több évre terjedő, szorgalmas gyűjtésének eredményeit hazai és külföldi szaklapokban tette közzé 1881—85 közt. Dolgozatai közül különösen kettő érdemel figyelmet; mint amelyek hazánk tölgyfa-gubacs ismeretének fejlesztésében alapvető munkáknak tekinthetők.

Az egyik² először adja összefoglaló, megbízható képét hazánk tölgyfagubacsainak, mikor 63 fajt, illetve fajtát ismerttet hazánk területéről.

A másik³ fontos azért, mert ékes tollal, élvezetesen megírt ismertetés a közönség részére, melynek figyelmét felhívta a természet eme igen érdekes tárgyaira.

¹ Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XX. nagygyűlésének emlékkönyve. Budapest 1879. IV. 636. o.

² Természetrajzi Füzetek. 1883. VI. köt. 152—161. o.

³ Természetudományi Közlöny XIII. köt. 1881. 401—416. o.